

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ ПРИ ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Фіскальними ризики - це чинники, які призводять до відхилення доходів, видатків, дефіциту державного бюджету та державного боргу від запланованих показників. До ключових чинників, які формують фіскальні ризики відносяться: зміна зовнішнього середовища, інші можливі фактори внутрішнього та зовнішнього характеру.

Основними є макроекономічні ризики. У другому кварталі 2020 року зафіксовано багаторічні мінімуми економічної активності як в розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються, у тому числі і в Україні.

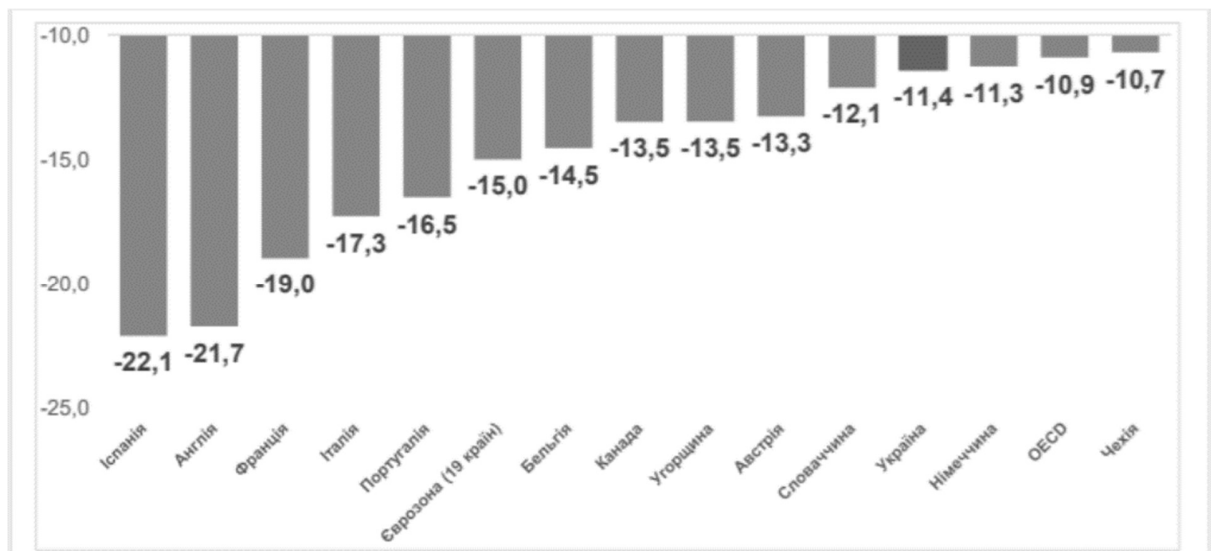

Рис.1. Динаміка падіння темпів реального ВВП у другому кварталі 2020 країн Європи та України

Розглянемо детальніше фіскальні ризики, що виникають при формуванні державного бюджету:

1. Бюджетний ризик - може реалізуватися через збільшення річного планового показника дефіциту бюджету та невиконання плану надходжень від приватизації державного майна.
2. Валютний ризик - реалізується через помірні темпи девальвації національної валюти та питому вагу державного боргу в іноземній валюті (більше 60 відсотків).

3. Відсотковий ризик - частка державного боргу з фіксованою ставкою очікується не більше 70 відсотків.
4. Ризик ліквідності - очікується, що обсяг міжнародних резервів України буде достатнім для виконання її зобов'язань.
5. Ризик рефінансування - значне навантаження за борговими платежами, внаслідок необхідності погашення позики перед МВФ.

В минулому році не були реалізовані ризики через збільшення витрат держави на підтримку, державних банків та забезпечення стійкості фінансової системи, підтримку системи гарантування вкладів фізичних осіб у зв'язку з визнанням неплатоспроможності банків.

У першому півріччі 2020 року не були реалізовані фіскальні ризики, пов'язані зі функціонуванням фінансового сектору, а саме: збільшення витрат держави на підтримку державних банків та забезпечення стійкості фінансової системи, підтримку системи гарантування вкладів фізичних осіб у зв'язку з визнанням неплатоспроможності банків.

Щоб мінімізувати ризики фінансового сектору необхідно: прискорення реалізації стратегії реформування державних банків, прискорення реалізації заходів, спрямованих на поступовий вихід держави із банківського сектору, впровадження ефективних механізмів для роботи з непрацюючими кредитами, забезпечення контролю кредитних ризиків та ефективного банківського нагляду, продовження запровадження макропруденційних нормативів, які спрямовані на посилення стійкості банківської системи до можливих шоків, поглиблення співпраці з міжнародними партнерами.

У першому півріччі 2020 року не були реалізовані фіскальні ризики, пов'язані зі функціонуванням фінансового сектору, а саме: збільшення витрат держави на підтримку державних банків та забезпечення стійкості фінансової системи, підтримку системи гарантування вкладів фізичних осіб у зв'язку з визнанням неплатоспроможності банків.

У подальшому головним викликом для прибуткової діяльності банків будуть втрати від погіршення якості кредитного портфеля. Точна оцінка кредитних втрат за результатами кризи все ще неможлива через невизначеність із темпами відновлення окремих секторів і тривалістю кредитних канікул.

Проте вже в 2021 році можливе виникнення дефіциту коштів у сумі близько 8 млрд гривень. Фонд не має змоги впливати на зазначені ризики в банківській системі України, тому оцінює свої фіскальні ризики на такому рівні. Вірогідність реалізації таких ризиків є помірною і реалізація їх можлива лише в умовах важкого зatoryного погіршення економічного стану в країні.

За оцінкою Державної служби з надзвичайних ситуацій, у 2021 році ймовірність настання фіскальних ризиків, пов'язаних із ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій є низькою. Стан техногенної і природної безпеки відносно

стабільний, проте спостерігається негативний вплив змін клімату, який призводить до збільшення суми завданих НС збитків, насамперед від гідрометеорологічних НС та НС унаслідок пожеж в природних екосистемах.

Кабінет Міністрів України затвердив в 2019 році методику оцінювання фіскальних ризиків яка встановлює механізм визначення можливого вартісного впливу фіскальних ризиків на показники державного бюджету та визначає види фіскальних ризиків, які підлягають оцінці, органи, відповідальні за проведення такої оцінки, та порядок її проведення, заходи з мінімізації фіскальних ризиків.

Ідентифікація фіскальних ризиків та вдосконалення практики управління ними з метою врахування їх впливу на бюджетні показники та вжиття заходів з мінімізації є важливим напрямом підвищення стійкості державних фінансів, забезпечення макроекономічної стабільності та повного і вчасного фінансування основних зобов'язань держави.

За підсумками зустрічей експерти місії МВФ відзначили виразний прогрес Міністерства фінансів у розбудові системи управління фіскальними ризиками в Україні та висловили готовність у подальшому надавати технічну підтримку Мінфіну, зокрема, з наступних питань:

- підготовки інформації про фіскальні ризики для її включення до складу бюджетної документації;
- проведення стрес-тестування діяльності суб'єктів господарювання;
- оцінки фіскальних ризиків при наданні державних гарантій;
- підготовки рекомендацій щодо мінімізації фіскальних ризиків.

За результатами підсумкової зустрічі МВФ з Міністром фінансів України Сергієм Марченко, яка відбулась 14 січня 2021 року, досягнуто домовленості про продовження тісної співпраці щодо розвитку управління фіскальними ризиками в Україні.

Використані джерела:

1. Лук'яненко, І., Віт, Д. (2017). Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації.
2. Лук'яненко, І., Віт, Д., Олісевич, М. (2020). Фінансова політика в умовах тінізації та дисбалансів на ринку праці: методологія та інструментарій.
3. Abakumova, J., Primierova, O. (2018). Economie Growth, Globalisation and Income Inequality: The Case of Ukraine. Economics, 10, 11th.
4. Звіт Міністерства фінансів за 2021 рік. URL: <https://mof.gov.ua/uk/zvity>
5. Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-2018-%D0%BF#Text>